

ANALELE UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI - SERIA DREPT

Un deceniu de suspiciuni (rezonabile)

Conf. univ. dr. Flaviu Ciopec

Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara

Rezumat: *Prezentul studiu are ca obiect o temă de actualitate, neepuizată în primul deceniu de aplicare a Codului de procedură penală. Analiza vine în continuarea unei preocupări ancorată în încercarea de a înțelege mai bine dimensiunile standardelor probatorii, în special în versiunea suspiciunii rezonabile. Retrospectiva celor 10 ani este o bună ocazie pentru identificarea direcțiilor de dezvoltare a conceptului, dar și pentru un cvasi-bilanț al acestuia.*

Cuvinte cheie: *Codul de procedură penală, suspiciune rezonabilă, standard probatoriu, aculturație juridică, primul deceniu de aplicare.*

A decade of (reasonable) suspicions

Abstract: *The present study deals with a topical issue that has remained unresolved during the first decade of application of the Code of Criminal Procedure. The analysis comes as a continuation of a concern anchored in a better understanding of the dimensions of standards of proof, particularly in the version of reasonable suspicion. The 10-year retrospective is a good opportunity to identify the development perspectives of the concept, but also to preliminary assess said important issue.*

Key words: *Criminal Procedure Code, reasonable suspicion, standard of proof, legal acculturation, first decade of application.*

Intrarea în vigoare în 2014 a unui nou Cod de procedură penală a constituit ocazia introducerii mai multor inovații. Inter alia, aproape fiecărei decizii importante în procesul penal i s-a asociat o expresie de tipul „din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că...”. Despre originea, semnificația și rolul unei asemenea inovații pentru procedura penală am discutat în altă parte¹. Prezentul studiu își propune să releve (i) morfologia suspiciunilor rezonabile, (ii) istoricul modificărilor legislative în primul deceniu de aplicare a standardului probatoriu al suspiciunii rezonabile, (iii) sursele acestui standard, respectiv dacă se întemeiază pe probe, indicii sau altceva, pentru a finaliza cu (iv) câteva observații concluzive ce se desprind din retrospectiva celor 10 ani de aplicare a instituției în discuție.

¹ Ciopec, Flaviu (2014). *Ce înseamnă suspiciune rezonabilă ?* Analele Universității din București, Conferința: Reglementări fundamentale în noul cod penal și în noul cod de procedură penală, supliment, pp. 246-261.

I. MORFOLOGIE

Codul de procedură penală folosește patru termeni: presupunere rezonabilă, bănuială rezonabilă, suspiciune rezonabilă și îndoială rezonabilă. Ocurența utilizării lor în textul normativ este foarte diferită. Presupunerea rezonabilă apare într-un singură ipostază în cadrul art. 15 din Cod, în contextul definirii standardului probatoriu pentru punerea în mișcare a acțiunii penale. Îndoiala rezonabilă apare exclusiv în situația fixării standardului probatoriu pentru condamnare (art. 103 și 396). Bănuiala rezonabilă este întâlnită de trei ori, în cadrul art. 77 (definiția suspectului), art. 231 (executarea mandatului de arestare preventivă) și art. 305 (stabilirea standardului probatoriu pentru emiterea ordonanței de continuare a urmăririi penale față de suspect). În toate celelalte ipoteze, preferința Codului de procedură penală pentru suspiciunea rezonabilă este evidentă: 28 de ocurențe (art. 61, 64, 71, 111, 124, 125, 139, 140, 146/1, 147, 148, 150, 152, 154, 157, 158, 165, 170, 185, 202, 215, 217, 218, 221, 223, 293, 326 și 493).

În cei 10 ani de aplicare a Codului de procedură penală nu s-a evidențiat o logică a diferențierii între cei patru termeni, astfel încât putem afirma că terminologia este interșanjabilă, adică oricare dintre termeni poate fi folosit în locul celuilalt fără a produce mutații de sens. Caracterul acesta fungibil este susținut pe de o parte de interpretarea etimologică, conform cu care, în limba română, nu există niveluri diferite de sens între presupunere, bănuială și suspiciune, ci o puternică sinonimie. Singura excepție pare totuși a fi termenul de „îndoială rezonabilă” ce a dobândit o anumită autonomie semantică, fiind dedicat a fi utilizat exclusiv pentru momentul procesual al condamnării, respectiv al pronunțării unei soluții de amânare sau renunțare la aplicarea pedepsei.

Pe de altă parte, fungibilitatea terminologică se bazează pe eșecul construirii unei veritabile teorii a standardului probatoriu în procedura penală română. Standardul probatoriu are rolul de a facilita și fundamenta o decizie judiciară, fiind dezirabil ca aceasta să se întemeieze pe un anumit nivel particular de convingere a agentului decident. Elementele standardului probatoriu sunt două: nivelul de convingere și sursele acestuia. O teorie coerentă ar fi asociat fiecare decizie judiciară cu un anumit standard, permițând decelarea unei progresii a standardului, în sensul că pentru începerea urmăririi penale ar fi necesar standardul cel mai de simplist, iar pentru condamnare, standardul cel mai sofisticat. Între aceste extreme, exista oportunitatea de a adopta standarde diferite asociate cu momente procesuale diferite (de exemplu, standardul pentru punerea în mișcare a acțiunii penale să fie cu necesitate diferit de cel al trimiterii în judecată, pornind de la premisa legislativă conform cu care Codul de procedură penală nu mai permite, ca anterior, ca prin rechizitoriu să fie realizată atât inculparea, cât și trimiterea în judecată). În această logică a individualizării unui standard particular pentru fiecare decizie judiciară, o bună idee ar fi fost denominarea diferită, adică pentru continuarea urmăririi penale față de suspect standardul să fie al bănuielii rezonabile, pentru punerea în mișcare a acțiunii penale standardul să fie al presupunerii rezonabile, pentru arestare cel al suspiciunii rezonabile, pentru condamnare cel al îndoielii rezonabile, etc.

Cum însă acest tip de coerență legislativă nu a fost realizat în intervalul de 10 ani de aplicare a Codului, rezultă de aici două observații. Prima este aceea că există actualmente o diversitate nejustificată de terminologie juridică procesual penală ce nu își găsește un fundament într-o teorie a standardului probatoriu. Opțiunea de a folosi termeni diferiți (bănuială, presupunere, suspiciune) pentru situații ce par mai degrabă similare nu este una

foarte fericită. Există o exigență de unitate terminologică (art. 37 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative²) conform cu care „în limbajul normativ, aceleași noțiuni se exprimă numai prin aceiași termeni”. A doua observație constă în faptul că o dezordine terminologică induce o previzibilitate limitată a aplicării instituției în discuție. Textul normativ nu este literatură, iar aplicabilitatea lui este dependentă de înțelegerea corectă de către destinatari a sensului său specific. Propriu-zis, eșecul limbajului de specialitate traduce o confuzie conceptuală și subminează pe termen lung aplicarea unitară a normei. Apreciem că se impune o revizuire a terminologiei în materie, prin renunțarea la diversitate sau prin alocarea unei semnificații specifice pentru fiecare termen, pentru a bloca interșanjabilitatea. Evident, o revizuire terminologică nu ar avea sens fără o regândire a teoriei standardelor probatorii. În materie normativă, cuvintele nu cheamă lucrurile, ci mai degrabă invers.

II. ISTORIC MODIFICĂRI

În domeniul amenajării standardului probatoriu al suspiciunii rezonabile am identificat patru modificări, dar cu impact de intensitate diferită.

Modificările de impact important au vizat, pe de o parte, renunțarea în materia luării măsurilor asigurătorii la standardul suspiciunii rezonabile. Astfel, în varianta inițială a Codului (Legea nr. 135/2010³), luarea măsurilor asigurătorii era subordonată existenței unei suspiciuni rezonabile cu privire la un pericol concret de ascundere, distrugere, înstrăinare sau sustragere de la urmărire a unor bunuri. Este ceea ce în doctrină se numește cauza⁴ măsurilor asigurătorii, adică riscul de ascundere, distrugere, înstrăinare sau sustragere, pentru a se diferenția de scopul măsurilor asigurătorii, respectiv confiscarea (specială sau extinsă), garantarea plății amenzii penale sau a cheltuielilor judiciare, precum și repararea prejudiciului produs prin infracțiune.

Prin Legea nr. 255/2013⁵, configurația art. 249 Cod procedură penală a fost modificată în sensul că măsurile asigurătorii se pot lua pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor, modificare ce a rămas în vigoare până astăzi. Modificarea a însemnat o retrogradare a clarității și consistenței textului normativ, operând o renunțare la garanția procedurală a existenței unei suspiciuni rezonabile privind un pericol concret de ascundere, distrugere, înstrăinare sau sustragere. Actualmente, luarea măsurilor asigurătorii este mai facilă ca în varianta proiectului de cod, cu consecințe importante asupra protecției dreptului fundamental la proprietatea asupra bunurilor. Propriu-zis, riscul ce justifică instituirea unei măsuri asigurătorii nu mai trebuie dovedit până la concurența unui anumit nivel de convingere ce poate fi testată obiectiv, ci poate rezulta de manieră generală din însăși comiterea faptei (*ex re*). Astfel, s-a ușurat sarcina probei în privința luării măsurilor asigurătorii îndeosebi în faza de urmărire penală, devenind posibilă ca în cazul oricărei infracțiuni să fie dispusă o măsură asigurătorie, întrucât riscul de ascundere, înstrăinare sau sustragere (și într-o proporție mai mică de distrugere) se poate spune că există tot timpul. Se operează astfel cu o prezumție de risc îndreptată generalist

² Republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010.

³ Publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010.

⁴ A.-R. Trandafir în M. Udriou (coordonator), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2020, pag. 1168.

⁵ Publicată în M. Of. nr. 515 din 14 august 2013.

împotriva oricărei persoane titulare a unui drept de proprietate asupra unor bunuri implicate într-un context penal. Într-adevăr, ne întrebăm retoric, ce suspect sau inculpat ori terț ce a avut relații cu un suspect sau inculpat ar asista pasiv și nu ar încerca să-și protejeze bunurile confruntat cu spectrul confiscării, obligării la plata unor daune sau a unor sume de bani cu titlu de sancțiune penală sau cheltuieli de judecată? Or, această logică ce pledează pentru existența unui risc inerent de ascundere, înstrăinare sau sustragere în cazul oricărei infracțiuni se îndepărtează de la standardul inițial ce impunea existența unei suspiciuni rezonabile cu privire la un pericol concret. Se evidențiază clar, transformarea inchiuzitorială a regimului măsurilor asigurătorii aptă să servească mai bine scopurile represivității.

O altă modificare de impact este cea referitoare la standardul probatoriu în materia continuării urmăririi penale față de suspect. Inițial din definiția suspectului aflată la art. 77 rezulta că suspectul este persoana cu privire la care există bănuiala rezonabilă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală (tipică din punct de vedere obiectiv), iar bănuiala se putea fundamenta atât pe probe, cât și pe datele existente în cauză.

Această definiție era contrazisă de art. 305 alin. (3), așa cum acesta a fost modificat prin legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală, unde se vorbea despre existența în cauză a unor indicii rezonabile referitoare la comiterea unei fapte pentru care s-a început urmărirea penală. Or, echivalarea bănuielii rezonabile cu indicii rezonabile nu părea cea mai fericită abordare, în contextul în care indiciile puteau rezulta din probe. Această inversiune ca probele să genereze indicii, când în realitate problema se poate pune doar invers, i.e. indiciile să dobândească statutul unor probe, arată o precaritate în gestionarea instrumentelor conceptuale.

Problemele s-au rezolvat prin intervenția O.U.G. nr. 18/2016⁶ care a unificat reglementarea de la art. 77 și 305, cu referire la standardul bănuielii rezonabile. În schimb, intervenția legislatorului delegat a menținut în art. 77 sursele bănuielii rezonabile ca fiind atât probele, cât și datele, în condițiile în care, în aceeași materie, în cadrul art. 305 s-a referit exclusiv la probe. Propriu-zis, după intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 18/2016, în România, o persoană nu mai putea deveni suspect decât pe bază de probe, orice alte surse cu valoare probatorie fiind înlăturate. Nu aceeași concluzie fermă se poate trage din analiza art. 77, unde s-a menținut aparent posibilitatea ca bănuiala rezonabilă să se întemeieze pe date, nu pe probe. Asupra distincției dintre cele două concepte vom reveni mai jos.

Rămâne inexplicabilă omisiunea modificării art. 77 în raport cu cea adusă art. 305, lipsa de atenție a legislatorului putând genera interpretări controversate. Astfel, se poate ridica întrebarea care dintre cele două texte concurente prevalează. Soluția este însă facilitată de regulile de interpretare clasice: *lex posterior derogat priori* și *lex specialis derogat generali*. O.U.G. nr. 18/2016 ca lege de procedură posterioară ce modifică art. 305 din partea specială a Codului va fi reglementarea aplicabilă, în dauna art. 77 din partea generală, rămas nemodificat. În plus, interpretarea teleologică indică clar intenția legislatorului de a face mai oneroasă sarcina probei pentru organul de urmărire penală în acord cu ideea de a ranforșa standardul în cazul urmăririi penale *in personam*.

O modificare de impact a avut loc și în privința standardului probatoriu în materia inculpării unei persoane. În reglementarea inițială a Legii nr. 135/2010, art. 15 prevedea că „acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia”. Articolul pandant [art. 309 alin. (1)],

⁶ Publicată în M. Of. nr. 389 din 23 mai 2016.

apartenent părții speciale, prevedea raportat la aceeași sursă legislativă că „acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul cercetării penale, de îndată ce se constată că există probe din care rezultă motive întemeiate de a crede că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1)”.

Era destul de evident faptul că presupunerea rezonabilă a fost echivalată cu formula „motive întemeiate de a crede”, după modelul Convenției europene a drepturilor omului (art. 5). Diferența terminologică reclama însă o intervenție egalizatoare. Ea s-a produs prin legea de punere în aplicare a codului, ce a atras modificarea art. 309 în sensul că „acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, de îndată ce se constată că există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare, prevăzute la art. 16 alin. (1)”. Propriu-zis, art. 309 a reluat formula din art. 15, cu notabila diferență că art. 309 obliga la punerea în mișcare de îndată.

Stabilitatea legislativă a standardului la inculpare a fost însă de foarte scurtă durată, pentru că prin O.U.G. nr. 3/2014⁷ (intrată în vigoare la doar câteva zile după Codul de procedură penală), art. 309 a primit o nouă configurație, ce a rămas aplicabilă până azi, respectiv: „acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1)”. Textul astfel modificat nu face decât să reia mențiunile din art. 7 alin. (1) – „procurorul este obligat să pună în mișcare și să exercite acțiunea penală din oficiu atunci când există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare, alta decât cele prevăzute la alin. (2) și (3)”, ceea ce permite să afirmăm că acesta a constituit modelul de reglementare.

În esență, actualmente subzistă o diferență normativă între art. 15 și art. 309. Apelând la criteriile de interpretare deja analizate, rezultă că reglementarea ulterioară (O.U.G. nr. 3/2014) referitoare la modificarea unui text din parte specială, ar trebui să prevaleze, față de reglementarea anterioară și care vizează un text din partea generală a Codului. În consecință, punerea în mișcare a acțiunii penale nu mai este subordonată standardului probatoriu al presupunerii rezonabile, ci celui aparent mai ridicat, dar în același timp mai confuz, al suficienței probelor cu privire la comiterea unei infracțiuni. Spunem „suficiență a probelor” ca interpretare plauzibilă a textului „din probe rezultă că...” prin analogie cu situații similare, unde Codul este mai explicit. Astfel, art. 480 alin. (2) dispune că „acordul de recunoaștere a vinovăției se încheie atunci când, din probele administrate, rezultă suficiente date cu privire la existența faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului”. Chiar dacă cele două texte nu sunt identice, se poate face observația că existența unor probe suficiente cu privire la faptă (tipică obiectiv) și vinovăție (tipică subiectiv) permite încheierea unui acord de recunoaștere, în proximitatea punerii în mișcare a acțiunii penale. În realitate, standardul suficienței probelor este mai degrabă atașat trimiterii în judecată, fie în modalitatea clasică (prin rechizitoriu, art. 327), fie în modalitățile alternative (prin încheierea instanței, art. 341, 349). Cât timp inculparea nu se poate face prin rechizitoriu, ar trebui să acceptăm că standardul pentru trimiterea în judecată nu poate fi de același nivel cu cel pentru inculpare, ceea ce conduce la concluzia că suficiența probelor nu poate fi avută în vedere la emiterea ordonanței de punere în mișcare

⁷ Publicată în M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2014.

a acțiunii penale. În acest caz, standardul ar fi undeva între bănuiala rezonabilă și suficiența probelor.

Dintr-o altă perspectivă, cât timp măsurile preventive nu se pot lua, cu excepția reținerii, decât față de inculpat (persoană față de care s-a dispus prealabil punerea în mișcare a acțiunii penale), iar standardul pentru măsurile preventive pare a fi explicit suspiciunea rezonabilă (art. 202, 215, 217, 218, 221, 223 și 493), ar rezulta că și pentru punerea în mișcare a acțiunii penale să apelăm tot la același standard. Această interpretare însă nu ar mai permite delimitarea între standardul probatoriu de la continuarea urmăririi penale *in personam* (suspect) în raport cu cel de la inculpare. Această situație face să persiste confuzia cu privire la standardul stabilit de lege pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, cu grave consecințe asupra previzibilității uneia dintre cele mai importante decizii din procesul penal.

În fine, pentru a marca ultima modificare ocazionată în primul deceniu de aplicare a Codului, se cuvine a aminti și introducerea standardului probatoriu al îndoielii rezonabile (prin Legea nr. 255/2013) și în cazul soluțiilor alternative la condamnare, respectiv la renunțarea la aplicarea pedepsei și la amânarea aplicării pedepsei, ceea ce lipsea în varianta-proiect aprobată prin Legea nr. 135/2010. Soluția este corectă, existând identitate de rațiune în a proceda similar în cazul condamnării în raport cu alternativele la condamnare.

III. SURSELE STANDARDULUI PROBATORIU

Așa cum am arătat, sursele din care provine nivelul de convingere reprezintă un element constitutiv al standardului probatoriu. Și în această chestiune, Codul nu operează cu un regim unitar. Propriu-zis, suspiciunea (bănuiala sau presupunere) poate rezulta din probe, din indicii temeinice, din motive temeinice sau din date.

În privința suspiciunii rezonabile ce se bazează pe probe amintim art. 223 alin. (1) (luarea măsurii arestării preventive față de persoana fizică) și art. 305 alin. (3) (continuarea urmăririi penale față de suspect). Însă suspiciunea rezonabilă poate rezulta și din indicii temeinice, cum este textul de la art. 202 alin. (1) ce se referă la dispunerea măsurilor preventive în general (cu excepția arestării preventive pentru care există o reglementare specială) sau norma de la art. 231 alin. (5) pentru ipoteza autorizării organului de poliție de pătrunde în domiciliu sau reședință în vederea executării mandatului de arestare preventivă.

O ipoteză particulară este cea de la art. 493 alin. (1) consacrată dispunerii unor măsuri preventive față de persoana juridică, unde suspiciunea rezonabilă se fundamentează pe motive întemeiate. Nu este clar ce înseamnă motive întemeiate și dacă acestea se apropie mai degrabă de statutul probelor sau al indiciilor temeinice. Cert este că, indiferent de semnificație, în cazul persoanei juridice, nivelul de convingere se raportează la fapta prevăzută de legea penală (fapta tipică obiectiv), iar nu la infracțiune, ca în toate celelalte ipoteze. Diferența este notabilă și ar acredita mai degrabă ideea că măsurile preventive s-ar putea lua față de suspectul persoană juridică, nu față de inculpat⁸.

În fine, sursa suspiciunii rezonabile poate consta în date, precum în art. 77 (definiția suspectului), art. 140 alin. (2) (cererea formulată de procuror pentru emiterea unui mandat de supraveghere tehnică) sau art. 158 alin. (2) (cererea formulată de procuror pentru emiterea unui mandat de percheziție domiciliară).

---

⁸ A.-R. Trandafir în M. Udriou (coordonator), *op. cit.*, pag. 1986.

Indiciile temeinice și datele nu pot fi echivalate cu probele. Indiciile temeinice aveau relevanță doar sub regimul codului anterior, fiind utilizate drept criteriu pentru a decide începerea urmăririi penale⁹. În concret, codul anterior prevedea derularea unei faze a actelor premergătoare anterior începerii urmăririi penale. Decizia de a începe sau nu urmărirea se fundamenta pe informații obținute în afara procesului ce purtau numele de indicii temeinice, fără a putea fi echivalate cu probele. Codul actual a renunțat la faza actelor premergătoare (datorită abuzurilor ce s-au comis în această fază) și a prevăzut, în art. 305 alin. (1), o decizie în privința începerii urmăririi penale cu caracter formal și aproape automată („când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut”). În consecință, indiciile temeinice nu ar trebui să mai joace niciun rol sub regimul codului actual și s-ar impune renunțarea la ele. Prezența lor în cod nu este decât expresia unui atavism procedural, supraviețuirea unor elemente ale vechiului regim procesual ce nu mai corespund concepției actuale a reglementării.

În privința datelor, considerăm că acestea sunt informații a căror sursă este una extra-procesuală, adică provin din afara procesului penal în care sunt utilizate. Pot fi asimilate cu datele, în această accepțiune, și probele obținute în alt proces și care, în temeiul legii, au caracter portabil și sunt folosite în procesul pendinte. Sunt asemenea situații cele reglementate de art. 142 alin. (5) (datele rezultate din măsurile de supraveghere tehnică din care rezultă informații concludente și utile privitoare la pregătirea ori săvârșirea unei alte infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. 2), art. 190 alin. (10) (rezultatele obținute din analiza probelor biologice, dacă servesc la aflarea adevărului) sau art. 191 alin. (4) (profilul genetic judiciar, dacă servește la aflarea adevărului). Chiar dacă am accepta caracterul portabil al acestor date, fundamentat pe natura științifică și obiectivă a unor asemenea informații, datele în sine nu ar putea fi avute în vedere ca elemente constitutive ale unui standard probatoriu și nu ar putea determina un nivel de convingere necesar pentru a lua decizii judiciare într-o altă cauză, ci cel mult de a întemeia începerea urmăririi penale în cauza respectivă¹⁰.

Importanța clarificării noțiunii de date în raport de cea a probelor (pentru care există o definiție formală în art. 97) este importantă pentru a elimina derapaje precum cel conținut în art. 480 alin. (2), conform cu care din probe rezultă (suficiente) date cu privire la fapta și vinovăția unei persoane. Or, probele sunt suficiente în sine și pot conduce direct la conturarea unei anumite convingeri, nemaifiind nevoie ca din ele să rezulte date.

De aceea, apreciem că sursele suspiciunii rezonabile ar trebui să fie exclusiv probele, cu excluderea alternativelor (indicii temeinice și date) pentru a păstra coerența ideii de standard probatoriu. Nu poate fi încheată o teorie ordonată a standardelor probatorii dacă sursele acestora diferă de la o instituție la alta. Este dificil de a menține același nivel de convingere, cât timp într-un caz probele sunt utilizate pentru a forma convingerii, iar în alt caz indiciile temeinice sau datele. Regimul standardelor probatorii ar trebui modificat din punct de vedere structural, în sensul armonizării surselor, prin utilizarea exclusivă a probelor, rămânând ca partea cu geometrie variabilă, care să facă diferența, să fie nivelul de convingere.

⁹ Art. 68¹ Cod proc. pen. 1969: „Sunt indicii temeinice atunci când din datele existente în cauza rezultă presupunerea rezonabilă ca persoana față de care se efectuează acte premergătoare sau acte de urmărire penală a săvârșit fapta”.

¹⁰ M. *Suian*, Metode speciale de supraveghere sau cercetare, Ed. Solomon, București, 2021, pag. 163.

Se remarcă și faptul că actualul cod a preferat uneori să nu mai indice nivelul de convingere necesar pentru dispunerea unui anumit act procesual, deși a menționat sursele. Asistăm, deci, la un standard probatoriu embrionar, neterminat, deși aparent erau create premisele pentru afirmarea acestuia. Astfel, conform art. 139¹ alin. (1) „înregistrările rezultate din activitățile specifice culegerii de informații care presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului pot fi folosite ca mijloace de probă în procesul penal dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informații privitoare la pregătirea ori săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. (2) și au fost respectate prevederile legale care reglementează obținerea acestor înregistrări”. Pe scurt, înregistrările obținute în contextul Legii nr. 51/1991 privind securitatea națională a României¹¹ pot avea valoare probatorie în procesul penal dacă din ele rezultă date și informații privind comiterea sau pregătirea comiterii unei infracțiuni specifice. Textul introdus recent (prin Legea nr. 201/2023¹²) nu se referă la existența unei suspiciuni rezonabile așa cum ar fi fost de așteptat, ci trimite la aceeași idee criticată mai sus și anume că din probe pot rezulta date și informații. Am arătat deja că o asemenea inversiune (datele și informațiile au sens să devină în anumite condiții probe, probele nefiind, la rândul lor, decât tot niște informații), ca probele să genereze date și informații pare o opțiune legislativă neinspirată.

Situația de la art. 139¹ alin. (1) nu este una singulară. Ea apare și în art. 142 alin. (5) (datele rezultate din măsurile de supraveghere tehnică pot fi folosite și în altă cauză penală dacă din cuprinsul acestora rezultă date sau informații concludente și utile privitoare la pregătirea ori săvârșirea unei infracțiuni), unde, de asemenea, din probe trebuie să rezulte date sau informații.

CONCLUZII

Primul deceniu de aplicare a Codului de procedură penală permite decelarea câtorva concluzii în materia analizată. În primul rând, se poate observa o reformă lentă în privința edificării unui regim al standardelor probatorii. În acest moment, regimul este unul clar neunitar, insuficient sau confuz definit, uzând de o terminologie nejustificat de diversă și cu previzibilitate limitată de aplicare. Importul de concepte și termeni noi, specific procesului de aculturație juridică, este necesar în materia luării deciziilor judiciare, întrucât ideea de standard probatoriu aduce o certă plusvaloare. Problema este că aculturația se dovedește a fi confuză și lentă, neexistând până astăzi o claritate superioară cu privire la ce înseamnă efectiv noțiunea de suspiciune rezonabilă sau care sunt criteriile în raport de care o suspiciune este sau nu rezonabilă.

Posibile explicații ale acestui diagnostic ar fi, pe de o parte, inerția unui sistem predominant inchizitorial, precum cel românesc înaintea ultimului deceniu. Sistemul inchizitorial preocupat obsesiv de un obiectiv substanțial (aflarea adevărului) nu a dat prea mare importanță obiectivelor de natură procedurală. Or, standardele probatorii s-au născut și dezvoltat într-o atmosferă procedurală, întrucât contribuind la previzibilitatea deciziei judiciare permite nu doar un confort intelectual și psihologic al decidentului, dar și o monitorizare a manierei în care agenții statului își îndeplinesc atribuțiile și exercită competențele. Zece ani se pot dovedi insuficienți pentru încorporarea efectivă a unor

¹¹ Republicată în M. Of. nr. 190 din 18 martie 2014.

¹² Publicată în M. Of. nr. 618 din 6 iulie 2023.

concepte noi într-un sistem ce urmărea obținerea unui scop ce scuza, în bună măsură, mijloacele. Această perspectivă este cea optimistă, care mizează pe faptul că este nevoie de timp pentru o aculturație veritabilă, dar nu mai puțin ireversibilă. Pe de altă parte, deceniul care s-a scurs nu a exclus în integralitate riscul ca transplantul juridic să fie unul nereușit până la urmă. Preluarea unor concepte exotice, precum cel al suspiciunii rezonabile, fără considerentele culturale ce au determinat apariția și menținerea lui, se poate, încă, dovedi o acțiune riscantă, care să nu se grezeze pe corpul tradițional al procedurii naționale. De aceea, instanța constituțională¹³ a decis că înlocuirea sintagmei „suspiciune rezonabilă” cu „indicii temeinice”, în contextul analizei unei legi de modificarea a legii de procedură penală, apare ca fiind „nu numai justificată, dar și necesară asigurării garanțiilor drepturilor fundamentale ale persoanei cercetate. Modificarea are ca scop înlăturarea situațiilor subiective, care pot genera abuzuri”. Curtea pare să fi validat opțiunea tradițională în dauna celei împrumutate din alte sisteme de drept. Este, deci, necesară o atenție suplimentară ca acest proiect să fie acceptat și să funcționeze pe deplin.

---

¹³ CCr, Decizia nr. 633 din 12 octombrie 2018, parag. 499, publicată în M. Of. nr. 1010 din 29 noiembrie 2018.